

MCM**P**

**METODICKÉ
CENTRUM
MUZEJNÍ
PEDAGOGIKY**

Mgr. Pavla Vykoupilová,
Moravské zemské muzeum Brno

METODY VHODNÉ PRO MUZEJNĚ-PEDAGOGICKOU PRÁCI S NÁVŠTĚVNÍKY S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM

Pilotní projekty:

„Na bále“; 2010-2011

„Bavte se s loutkami“; 2011

„Zážitková keramická dílna“; 2011-2012

„Expedice za australskými domorodci“; 2012

Cíl:

- . zpřístupnění kulturního bohatství dětským a dospělým návštěvníkům s mentálním postižením
- . zajištění rovného přístupu ke kultuře osobám s postižením
- . otevření muzea co nejširší veřejnosti

„Na bále“; 2010-2011

I. část "Karneval":

II. část "Protančené střevíce"

III. část "Plesový diadém"

IV. část "Průvod masopustních alegorických vozů"

pohybová improvizace
výtvarný ateliér
performance

„Bavte se s loutkami“; 2011

I. část "Loutkové divadlo z ručního papíru"

II. část "Netradiční rekvizity"

III. část "Hrajte si s loutkami"

IV. část "Bavte se s maňásky"

nové možnosti starého papíru – nabírání papírové kaše sítem a odčerpávání vody tiskařským lisem, výroba loutek a kulis, improvizace s loutkami, ledolamka, pantomima

„Zážitková keramická dílna“; 2011-2012

1. Návštěva muzea a seznámení se s keramickým archeologickým materiálem, komentovaná prohlídka archeologické expozice
2. Modelování nádob dle vzorů poznaných a dokumentovaných v muzeu
3. Výpal keramiky v postavené peci na otevřeném prostranství
4. Evaluace prostřednictvím výstavky

kresba, haptické seznámení se s archeologickým keramickým materiálem, modelování, stavba pece.

„Expedice za australskými domorodci“;2012

- I. část „Tajemství rituálů australských domorodců“
- II. část: „Výprava za domorodými obyvateli Austrálie“
- III. část: „Den s Austrálci“ aneb Dětský den v Pavilonu Anthropos
- IV. část: „Expedice za Burlungem“

stavění chýše, potisk dýhy, potisk látky razítky se zvířecími náměty z výstavy, výroba čelenky z lýka, modelování australského zvířete, kresba barvami na obličej, hra na didgeridou, netradiční hudební nástroje z přírodnin; dramatická dílna: hra v roli (vedoucí expedice a badatelský tým), pátrání po tajemném hadovi, vytvoření pochodujícího živého hada

A Metody slovní

Vyprávění

- ▲ společné emocionální prožívání poutavého příběhu
- ▲ hlas, mimika, intonace, tempo, intenzita, přestávky
- ▲ příjemný prostor, tichá místnost s příznivým vybavením
- ▲ využití loutky, obrázku, fotografie nebo jiných pomůcek
- ▲ aktivní zapojení návštěvníků s mentálním postižením: klíčová slova, z nichž účastníci programu vytvoří příběh; příběh, který účastníci programu dokončí

Výprava za
domorodými obyvateli
Austrálie

Vysvětlování

- ▲ má záměrně navazovat na zkušenosti návštěvníků s mentálním postižením
- ▲ má být krátké vzhledem ke specifikům této cílové skupiny, velmi dobře srozumitelné
- ▲ vhodný výběr předmětů a témat má respektovat možnosti dětských i dospělých návštěvníků s mentálním postižením
- ▲ zcela nevyhovují: přednáška, práce s textem

Zážitková keramická dílna“, 2011

Rozhovor

- ▲ výukový rozhovor aktivizuje návštěvníky s mentálním postižením k pozornosti a vyzývá ke spolupráci
- ▲ motivuje a probouzí zájem o téma
- ▲ téma rozhovoru musí vždy vycházet z vědomostí nebo zkušeností návštěvníků
- ▲ úlohu mají vhodně položené a zvolené otázky
- ▲ aktivní naslouchání pedagoga vyúsťuje v povzbuzování a kladení pomocných otázek
- ▲ oceňováním snahy odpovídajících lze odpovědi dále rozvíjet nebo doplňovat

Zážitková keramická
dílna“, 2011

B Metody názorně-demonstrační

jsou velmi úzce spjaty s metodami dovednostně-praktickými a slovními

- ▲ prostřednictvím smyslových receptorů zprostředkovávají vjemy a prožitky, které se stávají stavebním materiálem pro následné psychické úkony a procesy
- ▲ seznamují s jevy, které jsou nezbytné pro jejich duševní rozvoj, vytváření představ a příležitost učit se
- ▲ důležitý je výběr objektů, slovní doprovod a zapojení co nejvíce smyslů

Názorně demonstrační postupy a techniky zahrnují:

- a) reálné předměty: přírodniny, výrobky
- b) modely (statické nebo dynamické)
- c) zobrazení: obrazy, ilustrace, film, televize, video
- d) zvukové pomůcky (hudební nástroje, gramofon, magnetofon)
- e) dotykové pomůcky (reliéfové obrazy, mapy)
- f) literární pomůcky: atlasy, příručky
- g) počítače

Zážitková keramická dílna“, 2011

C Metody dovednostně-praktické

- ▲ vedou k osvojení psychomotorických a motorických dovedností, aktivizují smysly, myšlení a paměť
- ▲ z metod dovednostních můžeme využít učení pomocí napodobování; má zvláštní význam v příznivém pedagogickém prostředí, které rozhodujícím způsobem pozitivně ovlivňuje veškeré výchovně-vzdělávací procesy
- ▲ metoda manipulování napomáhá poznávat prostředí, konkrétní podoby nabývá zacházením s předměty při různých pracovních činnostech; práce hlavy a rukou se vzájemně doplňují

Zážitková keramická dílna“, 2011

Aktivizující metody

a) Diskusní metody

▲ diskuse je konverzace nikoliv monolog nebo série otázek

▲ při diskusi by se měli všichni účastníci soustředit na zvolené téma a projevit na ně svůj názor, vítaný je i humor

„Zážitková keramická dílna“, 2011

b) Heuristické metody

- ▲ silně motivují a podněcují jejich tvořivé myšlení
- ▲ při objevování podnikají návštěvníci s mentálním postižením aktivity vedoucí k porozumění jevům, které je obklopují; osvojují si potřebné poznatky vedoucí k uspokojení jejich potřeb

„Bavte se s loutkami“

c) Situační metody

▲ vzhledem k obtížnosti práce s fakty nejsou pro edukaci mentálně postižených návštěvníků vhodné

d) Inscenační metody

▲ zejména metody dramatické výchovy poskytují velký prostor k rozvoji osobnosti, zintenzivňují prožívání inscenovaného děje

▲ metody, jejichž přínos nespočívá v předvedení situace, ale v procesu, který k ní vede, jsou však velmi náročné (zkušenosti edukátorů)

„Expedice k australským domorodcům“, 2012

e) Didaktické hry

- ▲ hra je specifický typ aktivity, který je společný pro člověka a vyšší živočichy v rané fázi vývoje, ale v různých formách doprovází člověka celý život
- ▲ zahrnuje jak oblast racionálně-kognitivní a motorickou, tak emotivní a imaginativní, má hodnotu sama v sobě, nesleduje žádný specifický cíl
- ▲ didaktické hry zahrnují mnoho rozmanitých činností interakčního charakteru, jsou to např. simulace různých aktivit, manipulace s předměty, hračkami, hry s pravidly, společenské hry, myšlenkové a učební hry atd.
- ▲ hra vždy působí na celou osobnost, učení ve hře spojuje hlavu, srdce a ruku

- ▲ výběr a začlenění přiměřeně náročných didaktických her je důležitým úkolem muzejního edukátora
- ▲ nejdůležitější je vždy cíl hry (kognitivní, sociální, emocionální), hraní nemá být samoučelné
- ▲ nezbytné je zajištění vhodného místa (např. uspořádání místnosti), v rámci možností, promyšlení případných variant
- ▲ didaktické pomůcky, materiály a rekvizity, nejčastěji vlastní výroby, podporují aktivitu osob s mentálním postižením

Na bále“;2010-2011

NÁVŠTĚVNÍCI S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM

= CÍLOVÁ SKUPINA SE SPECIFICKÝMI POTŘEBAMI, KTERÁ POTŘEBUJE ZÁJEM, POMOC A PODPORU PRACOVNÍKŮ MUZEA.

▲ aby se pro návštěvníky s mentálním postižením mohlo muzeum stát bezpečným místem učení, komunikace a odpočinku, místem tvůrčích aktivit, kde mohou participovat na vytváření a vlastním průběhu jednotlivých programů muzea, je nutné **zaměřit pozornost na návštěvníky s postižením a znevýhodněním již při plánování výstav a přípravě doprovodných edukačních materiálů a programů**

▲ pouhé zajištění fyzické a smyslové dostupnosti muzea pro návštěvníky se zdravotním a mentálním znevýhodněním je nedostačující

▲ hlavní bariéry jsou v nedostatku komunikace, předsudcích a v nevhodně pochopeném přístupu k lidem, kteří se nějak výrazně odlišují

▲ **PRO OSOBY S POSTIŽENÍM JE PRVOŘADÉ POZITIVNÍ SOCIÁLNÍ KLIMA MUZEA, POTŘEBUJÍ CÍTIT, ŽE JSOU V MUZEU VÍTANÝMI A CHTĚNÝMI NÁVŠTĚVNÍKY**

Doporučená literatura:

HETOVÁ, Lenka. ***Specifika a metody práce s osobami se specifickými vzdělávacími potřebami.*** Olomouc 2007. (http://kvv.upol.cz/?seo_url=kvv-publikace)

JAGOŠOVÁ, Lenka, JŮVA, Vladimír, MRÁZOVÁ Lenka. ***Muzejní pedagogika. Metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace.*** Brno 2010

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. ***Edukační potenciál muzea.*** Olomouc 2012.

ŠVARCOVÁ, Iva. ***Mentální retardace.*** Praha 2011

ZMEKOVÁ, Lenka. ***Možnosti osob s mentálním postižením v muzejních institucích.*** Brno 2010. Diplomová práce. (<http://is.muni.cz>)

DEMJANOVÁ, Romana. ***Muzeum a žáci speciálního školství.*** Brno : FF MU, 2012. Diplomová práce.

Doporučená literatura:

VELCOVÁ, Eva. *Muzeum a návštěvník*. Brno : FF MU, 2011. Diplomová práce. (<http://is.muni.cz>)

ALLDAY, Kathy. **From changeling to citizen: learning disability and its representation in museums.** *Museum and Society*, 2009, roč. 7, č. 1, s. 32–49. ISSN 1479-8360
(<http://www2.le.ac.uk/departments/museumstudies/museumsociety/documents/volumes/allday.pdf>).

Děkuji za pozornost